

Faptele apostolilor

Credincioși adevărului

David Gooding

Faptele apostolilor

Credincioși adevărului

Traducere de Mirela DeLong

Copyright © The Myrtlefield Trust, 1990, 1995, 2013
Ediția originală a fost publicată în limba engleză, cu titlul *True to the Faith*
by David Gooding

Faptele apostolilor. Credincioși adevărului, de David Gooding

Copyright © The Myrtlefield Trust, 2021.

Toate drepturile rezervate.

Casa Cărții, Oradea

OP 2, CP 30

410670, Oradea

Tel./Fax: 0359 800 333; 0728 874 975; 0259 469 057

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GOODING, DAVID

Faptele apostolilor : Credincioși adevărului / David Gooding ;
trad. de Mirela DeLong. - Oradea : Casa Cărții, 2022

Index

ISBN 978-606-732-215-6

I. DeLong, Mirela (trad.)

2

Traducerea: Mirela DeLong

Corectura: Daniel Fărcaș

Tehnoredactarea: Vasile Gabrian

Coperta: Marius Bonce

Tiparul executat la Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen, Ungaria.

Lui Michael și Elizabeth Middleton

CUPRINS

Prefața autorului	11
Introducere	13
Secțiunea I	
Creștinismul și restaurarea tuturor lucrurilor (1:1–6:7)	29
Secțiunea a II-a	
Închinarea și mărturia în creștinism (6:8–9:31)	123
Secțiunea a III-a	
Teoria și practica creștină a sfințeniei (9:32–12:24)	185
Secțiunea a IV-a	
Doctrina creștină a mântuirii (12:25–16:5)	231
Secțiunea a V-a	
Creștinismul și lumea păgână (16:6–19:20)	279
Secțiunea a VI-a	
Creștinismul și apărarea și confirmarea Evangheliei (19:21–28:31)	375
Anexa 1	467
Anexa 2	471

LISTĂ TABELE

1. Rezumatele principalelor secțiuni din Faptele apostolilor	23
2. Secțiunea întâi: Creștinismul și restaurarea tuturor lucrurilor (1:1–6:7)	38
3. Secțiunea a doua: Închinarea și mărturia în creștinism (6:8–9:31)	131
4. Secțiunea a treia: Teoria și practica creștină a sfințeniei (9:32–12:24)	192
5. Secțiunea a patra: Doctrina creștină a mântuirii (12:25–16:5)	238
6. Episoade majore din Secțiunea a cincea	287
7. Fluxul de idei din Secțiunea a cincea	288
8. Secțiunea a cincea: Creștinismul și lumea păgână (16:6–19:20)	290
9. Secțiunea a șasea: Creștinismul și apărarea și confirmarea Evangheliei (19:21–28:31)	386

PREFAȚA AUTORULUI

Niciun comentator al cărții Faptele apostolilor, oricâte verigi ale lanțului de comunicare s-ar fi adăugat de-a lungul timpului, nu poate ignora forța vibrantă a Marii Trimiteri, dată inițial celor doisprezece apostoli: „Duceți-vă, stați... vestiți... toate cuvintele vieții acesteia” (5:20). Domnul înviat din morți, care i-a trimis pe ei, este viu și acum. Duhul Sfânt, care i-a călăuzit pe apostoli în definirea esenței Evangheliei creștine în perioada apostolică, așteaptă și acum din partea tuturor adeptilor Domnului cel Viu aceeași loialitate față de aceeași esență. Timpul nu a învechit cuvintele acestei Vieți nepieritoare, nu a întunecat nădejdea pe care o proclamă și nici nu a micșorat relevanța lor pentru lumea modernă, care, în ciuda sofisticării ei, se aseamănă tot mai mult în concepții și comportament cu lumea secolului întâi, când s-a născut creștinismul. Sub valul crescând al descoperirilor științifice și tehnice moderne, capacitatea oamenilor de a reține cunoștințele despre trecut e, ușor de înțeles, din ce în ce mai mică. Concepția lor este astfel în pericol de a deveni, din punct de vedere istoric, parohială, iar cunoștințele lor despre esența creștinismului istoric sunt atât de nesigure, încât pot ajunge, fără voie, să considere drept Evanghelie creștină forme de creștinism din care lipsește tocmai esența Evangheliei. Speranța autorului este că acest nou studiu al Faptelor apostolilor îi va ajuta pe mulți cititori să găsească sau să regăsească, dacă e cazul, gloria, bogăția, speranța și minunăția Evangheliei pe care Domnul înviat din morți le proclamă încă lumii prin inspirata operă a lui Luca.

Cartea nu a fost scrisă pentru experții în învățătura Noului Testament, ci pentru publicul larg, inteligent și aplecat spre cugetare. La baza cărții stă convingerea că Faptele apostolilor este o operă istorică

întru totul fiabilă, deși, din motivele arătate în Anexa 2, nu ni s-a părut necesar să dezbatem mereu problema istoricității. Trei lucrări au fost resursele noastre constante: cartea profesorului I. Howard Marshall, *Acts*, IVP, Leicester, 1980; cea a profesorului F. F. Bruce, *The Book of Acts*, ediție revizuită, Wm B. Eerdmans, Grand Rapids, 1988; și lucrarea extrem de erudită a regretatului Colin J. Hemer, *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History*, J. C. B. Mohr, Tübingen, 1989. Se cuvine să menționăm traducerea, fermecătoare în prospețimea, acuratețea și vitalitatea sa, aparținând profesorului Bruce și pe care a folosit-o pentru ediția revizuită a comentariului său.

Numeroase comentarii excelente ale cărții Faptele apostolilor s-au concentrat asupra relatării lui Luca despre răspândirea Evangheliei creștine și le-au oferit cititorilor informații geografice, arheologice și istorice de mare folos pentru elucidarea și ilustrarea relatării lui Luca. Le recomandăm și astăzi ca resurse pentru acest gen de informații. Prezentarea noastră se concentrează mai curând asupra urmării metodelor lui Luca de selectare și compilare a materialului; de unde conchidem că, deși urmărește să descrie cum s-a răspândit Evanghelia, Luca e și mai interesat să definească pentru noi ce anume a fost acea Evanghelie, de s-a răspândit cu atâta rapiditate în lumea întreagă, și ce ar trebui să fie ea și astăzi.

Există un element dureros în Fapte: relatările despre primele conflicte dintre iudaism și creștinism. Astăzi nu putem citi aceste lucruri fără să ne gândim la groaznicul Holocaust; drept care ne-am luat libertatea de a dedica Anexa 1 afirmării atitudinii noastre personale față de asemenea lucruri regretabile.

Numeroși sunt cei care merită mulțumirile mele, cu precădere, o dată în plus, domnul Stewart Hamilton, dr. John Lennox, dr. Roderic Matthews, domnul Michael Middleton și dr. Arthur Williamson, care toți au contribuit în diverse feluri la realizarea cărții de față. Doamna Barbara Hamilton a lucrat intens ceasuri întregi, în condiții ce au solicitat-o considerabil, pentru a realiza un manuscris corect din punct de vedere tehnic și aspectuos din punct de vedere estetic. Domnul David Mackinder a efectuat tehnoredactarea și are multe contribuții în organizarea sistematică a titlurilor și subtitlurilor și în elucidarea unor expresii altfel neclare. Tuturor le adresez sincera mea recunoștință.

David Gooding
Belfast

INTRODUCERE

De ce să studiem Faptele apostolilor?

Primul motiv și cel mai evident, presupun, pentru studierea cărții Faptele apostolilor este acela de a obține date clare, cât se poate de autentice, despre începuturile creștinismului și despre lumea antică, în care a apărut. Și motivul acesta a devenit foarte presant în zilele noastre.

Vedeți, nu se poate tăgădui că, pentru mintea modernă, anumite trăsături ale creștinismului nu sunt atrăgătoare. Bineînțeles, nu e cazul învățaturii despre dragostea și grija de tată a lui Dumnezeu. Nici al insistenței asupra preocupărilor sociale, asupra grijii pentru copii și bătrâni, asupra iubirii aproapelui și vrăjmașului ca pe noi înșine, chiar dacă unii cârtesc în barbă și spun că cel din urmă este un sfat în vederea perfecțiunii, nefuncțional în practică.

Nu, ceea ce ofensează mintea modernă este, în primul rând, supranaturalismul creștinismului: afirmația sa că Isus este Dumnezeu întrupat, că a înviat în trup, S-a înălțat la cer și că literalmente va veni din nou. În al doilea rând, este exclusivismul său dogmatic: insistența sa că mântuirea nu se poate găsi în nimeni altul decât în Hristos, că „nu este sub cer niciun alt Nume dat oamenilor, în care trebuie să fim mântuiți” (4:12). Așa se face că, în multe țări moderne din Occident, creștinismul tradițional, care insistă asupra acestor lucruri, a căzut hotărât în dizgrație și numărul membrilor bisericilor creștine este în scădere vertiginoasă.

Niciun creștin nu poate privi această stare a lucrurilor cu indiferență; dar o trăsătură nu mai puțin îngrijorătoare a situației actuale este una din rețetele de vindecare foarte des recomandate astăzi, nu de cei din afara creștinismului, desigur, ci de cei din interiorul său.

Tot mai des auzim teologi și lideri ai bisericilor de tot felul încurajându-ne cu ideea că Evanghelia creștină poate deveni din nou eficace în lumea modernă, dacă creștinii sunt gata să actualizeze Evanghelia și s-o interpreteze în termeni care nu vor provoca dificultăți insurmontabile pentru mintea modernă.

Ceea ce se poate face, ne asigură ei, și încă fără probleme. Elementele Evangheliei creștine pe care mintea modernă le consideră inacceptabile, susțin ei, nu sunt, la urma urmei, o parte esențială a Evangheliei. Ele au aparținut aceluia stadiu de crisalidă a creștinismului. Au fost în parte și rezultat al gândirii primitive preștiințifice a lumii antice, alcătuint scoarța naturală și probabil necesară care a protejat și a ocrotit primele mișcări umile ale adevăratei vieți și gândiri creștine din interior. Ele însă nu au fost niciodată o parte esențială a acelei vieți. Se poate renunța acum la ele fără ca viața din interior să fie afectată. Și trebuie să renunțăm la ele; căci, pentru mintea modernă, arată ei, ele poartă toate trăsăturile stadiului infantil de dezvoltare religioasă ce a avut loc într-un context preștiințific. În plus, în zilele acelea, cunoștințele omului despre lumea din jur erau foarte limitate și ei considerau că religia lor este singura religie validă, așa cum crede un copil – care, pentru sentimentul său de siguranță, trebuie lăsat s-o creadă – că tatăl său este singurul tătic vrednic de încredere din lume.

Dar, pentru ca creștinismul să aibă vreo șansă de a se putea recomanda pe sine minții moderne, susțin ei, trebuie să se elibereze de învelișurile supranaturale neesențiale ale stadiului de crisalidă și să zboare ca un fluture adult, atrăgător și adaptat atmosferei științifice seculare a lumii moderne.

Pe lângă asta, susțin ei, va trebui să se împace cu gândul că nu e singurul fluture din grădină. Expansiunea modernă a cunoștințelor noastre despre lume a deschis ochii oamenilor, făcându-i să vadă că există și alte religii, la fel de atrăgătoare, care-și extrag nectarul din alte surse. Ce trebuie să facem, prin urmare, ne îndeamnă ei, este să încetăm să convertim oamenii care au alte credințe și, în schimb, prin dialog, să profităm de învățăturile valide ale tuturor religiilor, inclusiv de cele ale creștinismului, și să le combinăm. Mintea modernă nu mai poate și nu mai vrea, ne previn ei, să tolereze un lucru: afirmațiile monopoliste ale desuetului creștinism fundamentalist. Asta a ținut în lumea antică, dar nu poate supraviețui în lumea noastră.

Înainte însă de a înghiți acest argument aparent plauzibil, ar fi, negreșit, o dovadă de înțelepciune să recitim istoria lui Luca despre apariția creștinismului, fie și numai ca să ne ferim să cădem într-o formă spectaculară de autoamăgire, provocată de simpla necunoaștere sau uitare a faptelor. Narațiunea lui Luca, citită și cercetată cu pricepere, ne va arăta, dacă nu altceva, cel puțin următorul lucru: lumea noastră modernă, cu tot progresul ei științific și tehnologic, nu este în esență diferită de cea antică, în care s-a născut creștinismul. A ne închipui altceva ar fi o eroare fundamentală. Și, într-adevăr, lumea postcreștină occidentală, departe de a se deosebi de lumea secolului întâi, devine pe zi ce trece tot mai asemănătoare ei.

„Lumea științifică modernă nu crede și nu poate crede în posibilitatea învierii trupurilor moarte”, spune cineva, de parcă în privința asta lumea modernă s-ar deosebi de cea antică.

Realitatea e că cei mai mulți oameni din Antichitate nu credeau nici ei în această posibilitate. Epicurienii, cărora li s-a adresat Pavel în Atena (17:18), credeau că lumea e alcătuită din atomi și susțineau o teorie a evoluției. Ei credeau în existența zeilor, dar, asemenea teologilor care acum câțiva ani au scris cartea *The Myth of God Incarnate*¹, ei afirmau (din motive diferite) că zeii nu au intervenit niciodată în lumea noastră și nici nu o vor face vreodată. Teoria lor științifică susținea că sufletul omului, asemenea trupului său, este alcătuit din atomi materiali. La moarte, atomii trupului și cei ai sufletului se despart. Sufletul se dezintegrează imediat, trupul, mai târziu. Nimic nu supraviețuiește, afară de atomii individuali. Prin urmare, ei respingeau pe temeuri științifice posibilitatea învierii. Bineînțeles că Pavel le-a propovăduit, cu toate acestea, învierea lui Hristos.

Majoritatea grecilor de rând credeau că sufletul supraviețuiește morții. Platon, dacă nu Homer, i-a învățat asta (dacă aveau nevoie să fie învățați). Dar nimeni nu credea în învierea trupului. Marele lor poet clasic Eschil afirmase că nu există așa ceva. Așa că, atunci când Pavel le-a propovăduit grecilor din Atena învierea în trup a lui Hristos, unii dintre ei i-au râs în față, fără pic de politețe (17:30–32).

Dar nu numai păgânii nu au putut crede, nu au crezut sau nu au vrut să creadă în posibilitatea învierii trupului. Luca ne spune că prima împotrivire concertată față de Evanghelia creștină a venit din interiorul

¹ John Hick, ed., *The Myth of God Incarnate*, SCM Press, Londra, 1977, p. 4.

religiei iudaice; a venit, de fapt, din partea preoților și a clericilor de cel mai înalt rang din Templul lui Dumnezeu din Ierusalim. Nici ei nu credeau în posibilitatea învierii trupului. Toți, până la unul, erau saducheii (4:1–7; 5:17–18; 23:6–8). Ei nu credeau nici în învierea trupului, nici în existența îngerilor, nici măcar în viața sufletului după moarte. Și, mai mult decât atât, citau Biblia pentru a-și susține poziția!

Fenomenul clericilor care dețin funcții sfinte, care, cu Biblia în mână, ca să spun așa, neagă nu numai întruparea, învierea în trup și înălțarea lui Isus, dar chiar și posibilitatea teoretică de a se întâmpla așa ceva vreodată, pare, știu bine, foarte modern; și mulți cred că fenomenul are atracția de a fi „la curent”, „la zi”, „avangardist” și „în pas cu gândirea modernă”. În realitate, fenomenul este de o vârstă cu creștinismul. Singura diferență este că, în zilele acelea (deși nu pentru mult timp – vezi 1 Cor. 15), astfel de oameni erau în afara bisericii creștine, nu în interiorul ei.

Avem nevoie stringentă, prin urmare, să lăsăm ca istoria lui Luca despre apariția creștinismului să ne aducă aminte de realitatea contemporană. Când e vorba de refuzul de a crede în învierea în trup a Domnului Isus din motive religioase, filosofice, științifice sau doar culturale, lumea antică nu se deosebește semnificativ de cea modernă.

Dacă apostolii ar fi urmat sfatul pe care-l primim noi de la gânditorii avansați de astăzi și ar fi renunțat la insistența lor asupra credinței în învierea în trup a lui Hristos, atunci negreșit că bisericile creștine nu ar fi ajuns niciodată în declin: atunci nu ar fi existat nicio biserică creștină (vezi 1 Cor. 15:12–20).

Sau să luăm afirmația creștinismului că mântuirea vine numai prin Hristos, și prin nicio altă religie sau filosofie (4:12). Se știe că asta deranjează pe mulți oameni moderni, care o consideră un rezultat al ignoranței, dacă nu al aroganței. Era ceva firesc, spun ei, pentru lumea antică, unde creștinismul era religia oficială a unei culturi-monolit, când oamenii știau foarte puțin despre restul lumii și considerau tot ce nu aparținea culturii lor drept străin și ostil. Dar noi, susțin ei, nu mai trăim într-o astfel de lume. Ne îndreptăm spre o cultură universală. Și, oricum, astăzi știm mai multe despre celelalte religii ale lumii decât știau anticii, drept urmare nu mai putem susține în mod rezonabil, cum au făcut ei, în ignoranța lor despre marea lume din afară, că creștinismul este singura cale spre mântuire.

se pregătească să-L întâlnească pe Judecătorul lor, Pavel nu le prezenta cu deferență o moțiune în vederea unei dezbateri filosofice: el le dădea, din partea Dumnezeuului atotputernic, o poruncă ce trebuia ascultată.

Acesta a fost, în orice caz, impulsul care i-a motivat pe apostolii Domnului nostru Isus Hristos și le-a dat putere. Cartea Faptele apostolilor ne va întreba și pe noi, cu blândețe, dacă suntem motivați de același impuls.

Calea diferită

Două lucruri sunt imediat vizibile în Fapte. Unul este că creștinismul a izvorât din iudaism, în sensul că primii creștini erau toți iudei, indiferent cărei secte iudaice îi aparținuseră.⁴

Cel de-al doilea este faptul că creștinismul nu a fost lansat în lume ca un sistem complet elaborat de doctrine și practici, însoțit de directiva că, începând cu duminica următoare, ora 2 dimineața, toți cei ce cred în Domnul Isus trebuiau să înceteze să mai practice iudaismul și să înceapă să practice creștinismul. Nu, creștinismul a trebuit să crească și să se dezvolte. Sămânța conține în ea toate caracteristicile plantei mature, dar planta își dezvoltă aceste caracteristici înăscute numai prin creștere, prin reacția față de solul în care e plantată, sub influența soarelui, ploii și vântului. Așa a crescut și creștinismul din iudaism, reacționând, sub călăuzirea și învățătura Duhului Sfânt, la problemele și provocările cu care s-a confruntat pe drumul său spre prezentarea mărturiei sale în Numele lui Hristos în toată lumea.

La aceasta ne-am fi așteptat după anunțul făcut de Domnul nostru apostolilor în Camera de sus (Ioan 16:12–13): „Mai am să vă spun multe lucruri, dar acum nu le puteți purta. Când va veni Mângâietorul, Duhul adevărului, are să vă călăuzească în tot adevărul.” A venit în Ziua Cincizecimii și venirea Lui a fost instantanee (2:2). Călăuzirea însă este un proces și o parte a planului lui Luca este să ne relateze în Fapte etapele succesive ale acestui proces.

În primul rând, creștinismul trebuia să se răspândească geografic, așa cum a arătat Hristos în întâlnirea Sa cu apostolii (1:8). Firește,

⁴ Strict vorbind, este un anacronism să ne referim la ucenicii lui Hristos cu termenul de „creștini” înainte de Antiohia (11:26). Dar, fiindcă nu se creează nicio confuzie, conveniența prevalează asupra acurateței.

acest lucru transformă Faptele într-o relatare a expansiunii geografice a Evangheliei; de aceea studiile serioase asupra acestei cărți s-au ocupat întotdeauna îndeaproape de problemele de geografie. Pe bună dreptate, căci însemnările geografice ale lui Luca, numeroase, detaliate, precise și surprinzător de exacte, ne arată că el nu scria un mit sau o legendă religioasă, ci istoria faptică a unor evenimente care s-au întâmplat în locuri specifice, care pot fi localizate pe hartă.⁵ Evanghelia s-a răspândit și numeric, tot mai mulți oameni ajungând să creadă în ea, și calitativ, prin maturizarea și stabilitatea spirituale ale bisericilor rezultate. Luca însuși subliniază triumfător acest lucru în rezumatele formale cu care încheie fiecare din cele șase secțiuni majore ale lucrării sale:

Rezumatele principalelor secțiuni din Faptele apostolilor

- 6:7 „Cuvântul lui Dumnezeu se răspândea tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim și o mare mulțime de preoți veneau la credință.”
- 9:31 „Biserica se bucura de pace în toată Iudeea, Galileea și Samaria, se întărea sufletește și umbla în frica Domnului; și, cu ajutorul Duhului Sfânt, se înmulțea.”
- 12:24 „Însă Cuvântul lui Dumnezeu se răspândea tot mai mult.”
- 16:5 „Bisericile se întăreau în credință și sporeau la număr din zi în zi.”
- 19:20 „Cu atâta putere se răspândea și se întărea Cuvântul Domnului.”
- 28:30–31 „Pavel a rămas doi ani întregi..., propovăduia Împărăția lui Dumnezeu și învăța pe oameni, cu toată îndrăzneala și fără nicio piedică, cele privitoare la Domnul Isus Hristos.”

Dar curând devine limpede că Luca nu este interesat numai de răspândirea Evangheliei, fiindcă, în acest caz, de ce nu ne spune nimic despre eforturile și călătoriile evanghelistice ale majorității apostolilor? Nu au contribuit și ei la răspândirea Evangheliei? Rezumatele de

⁵ O introducere scurtă și utilă la acest subiect se poate găsi în F. F. Bruce, *The New Testament Documents*, IVP, Leicester, 1960. O lucrare la zi ce tratează foarte amănunțit chestiunile geografice și istorice este C. J. Hemer, *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History*, editor Conrad H. Gempf, J. C. B. Mohr, Tübingen, 1989.

avea simțul istoricului pentru ceea ce este cu adevărat semnificativ. Problemele asupra cărora creștinismul avea opinie divergentă nu erau chestiuni periferice, ci constituiau esența Evangheliei. Erau probleme de o asemenea importanță, încât orice compromis în privința lor ar fi însemnat neloialitate față de Hristos și ar fi lăsat creștinismul, presupunând că ar fi supraviețuit, fără Evanghelie.

Dacă așa stau lucrurile, implicațiile sunt foarte adânci. Studiarea acestor puncte de divergență și chestiunile implicate în ele ne va defini ce a fost și este creștinismul apostolic; ne va arăta care sunt elementele esențiale ale Evangheliei în privința cărora nici noi, cei aflați la distanță de secole, nu trebuie să facem compromisuri, dacă vrem să-I rămânem fideli Domnului Isus și să păstrăm Evanghelia în generația noastră.

Datoria de a păstra Evanghelia a fost întotdeauna, desigur, mult mai ușor de confirmat în teorie decât de definit și îndeplinit în practică; în această problemă, Faptele aruncă o lumină plină de învățăminte asupra istoriei ulterioare a creștinismului. De-a lungul secolelor, creștinismul a dovedit mereu tendința de a cădea în diferite forme de iudaism și de a confunda Evanghelia tocmai cu ceea ce apostolii au insistat că trebuie deosebit de ea.

Teologul victorian F. J. A. Hort a descris aceste căderi drept

astfel de asimilări de iudaism a unei părți din creștinism ce apar în urma unei recunoașteri a autorității Vechiului Testament neînsoțite de o percepere clară a adevăratei relații dintre Vechiul și Noul Testament... Procesul acesta a început în secolul al treilea și a continuat foarte activ după ce imperiul a devenit creștin; iar noi suntem și acum înconjurați de rezultatele lui. Acesta a fost unul dintre elementele sistemului medieval cel mai puțin afectate de Reformă, motivul evident fiind că Reformatorii de seamă nu aveau ei înșiși decât un simț imperfect al progresului din Scriptură și al diferitelor învățături ce ni se dau în mai multe locuri din Scriptură conform vremilor și soroacelor hotărâte de Dumnezeu și explicate de apostoli.⁶

Lectura Faptelor, prin urmare, ne va invita să examinăm creștinismul pe care-l mărturisim și îl practicăm astăzi, să vedem poziția sa față

⁶ F. J. A. Hort, *Judaistic Christianity*, Macmillan, Londra, 1898, p. 1–3.

cu bună știință; Luca continuă astfel să definească prin contrast ce este, de fapt, creștinismul.

Pavel, deci, nu a fost un jefuitor de temple păgâne (19:37), niciun profanator al Templului iudaic (21:28–29; 24:12), nici unul care încerca să se îmbogățească de pe urma religiei (20:33–35), nici un activist politic fără scrupule sau șef al unei bande de teroriști (21:37–39). Nici nu este Evanghelia o amărâtă erezie sectară îmbrobodită de un teolog demagog analfabet (22:3–5) sau de un învățat dezaxat (26:24–26) și bazată pe un principiu absurd, pe care nicio școală teologică importantă din iudaism și niciun laic școlit nu l-ar fi putut recunoaște fără să comită o sinucidere intelectuală (23:6–10; 24:14–25; 26:8). Evanghelia creștină are la bază revelația de Sine a lui Dumnezeu făcută prin Moise și profeți; conține o afirmație credibilă, susținând că este împlinirea răscumpărării schițată și promisă în scrierile inspirate ale lui Israel; efectul ei este eliberarea și înobilarea spirituală (26:18); ea pledează pentru integritate morală și se opune corupției (24:24–27); produce o tendință opusă celei a iudaismului naționalist îngust (26:17) și oferă o speranță veritabilă și măreață tuturor oamenilor (24:15; 26:6, 7, 23).

Nu e nevoie să mai spunem că, în secolele ce au urmat, creștinismul a îngăduit de multe ori ca Evanghelia să se amestece cu politica și filosofia păgâne. În unele țări, obiceiuri și sărbători păgâne au fost „botezate” în biserică, dintr-o politică misionară deliberată. În zilele noastre, obsesia pentru ocultism și fascinația față de diferite forme și practici ale hinduismului sunt larg răspândite; la fel, tentația de a adera la asociații secrete ale oamenilor de afaceri care, în cadrul ceremoniilor lor, se închină la aceleași zeități păgâne ale Antichității, sau, la cea-laltă extremă, îmbinarea Evangheliei creștine cu marxismul, pentru a o transforma într-o puternică forță politică.

În lumina tuturor acestor tendințe, Faptele ne dau un puternic îndemn tăcut de a ne cerceta deschis pe noi înșine, ca să vedem dacă creștinismul pe care îl reprezentăm și Evanghelia pe care o propovăduim nu sunt compromise și sunt cele instaurate de apostolii Domnului nostru Isus Hristos.

SECȚIUNEA I

Creștinismul și restaurarea tuturor lucrurilor (1:1–6:7)

Mișcarea 1:

Programul lui Hristos de restaurare a tuturor lucrurilor (1:1–4:4)

Mișcarea 2:

Împotrivirea față de acest program (4:5–6:7)

Observații preliminare

Trei piscuri semețe domină prima secțiune a cărții Faptele apostolor: înălțarea lui Hristos în a patruzecia zi (1:9), coborârea Duhului Sfânt în Ziua Cincizecimii (2:1–4) și A Doua Venire a lui Hristos (1:11; 3:20), care va inaugura marea și înfricoșătoarea zi a Domnului (2:20).

O slavă intensă înconjoară aceste piscuri. Omul – Isus – eliberat din strânsoarea morții (2:24) a văzut cărările vieții și S-a umplut de bucurie în prezența lui Dumnezeu (2:28). Prin învierea Lui, El a adus la lumină viața și nemurirea pentru toți oamenii. El este prezentat drept *Archégos*, Autorul vieții (3:15), Dătătorul de mântuire desăvârșită tuturor celor ce se încred în El (4:12). Credibilitatea programului mesianic al Vechiului Testament de restaurare a rasei umane, a planetei, a universului este acum confirmată dincolo de orice bănuială (1:6; 3:20–21, 24–25). Vine vremea (1:6–7; 3:10–21) când ologii nu vor mai sta pe treptele templului Creatorului, așteptând milostenie; natura va fi restaurată la o stare de sănătate și funcționare desăvârșite (3:16). Deja am gustat din acestea (3:1–16). Hristos Însuși este piatra din capul unghiului a unui templu universal, mai nou și mai frumos (4:11). Înviat din morți și înălțat la ceruri, El a trimis deja darul epocal al Duhului Sfânt (1:4–5; 2:16–18, 33–36, 38–39). S-a avansat astfel o substanțială arvună din făgăduințele Vechiului Testament. Istoria umană a făcut un gigantic pas înainte spre plata finală și completă.

Oricât am fi de nerăbdători să cercetăm în amănunțime aceste piscuri semețe, ne va prinde bine să facem mai întâi o recunoaștere a peisajului înconjurător. Dacă avem dreptate să credem că prima secțiune din Fapte se încheie cu rezumatul formal din 6:7¹, atunci secțiunea este

¹ „Cuvântul lui Dumnezeu se răspândea tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim și o mare mulțime de preoți veneau la credință.”

alcătuită din opt pasaje majore care, clasificate după subiectul lor, formează patru perechi.

1. Perioada dintre înviere și Cincizecime este acoperită de două pasaje (1:1–14 și 1:15–26). În primul, Hristos îi pregătește El Însuși pe ucenici pentru mărturia pe care o vor duce până la capătul pământului, demonstrându-le realitatea învierii Lui și apoi prezentându-le pe scurt programul și orarul mărturiei lor. În al doilea pasaj, apostolii și un grup de circa o sută douăzeci de credincioși se pregătesc pentru acea mărturie punând la punct numirea unui nou apostol, care să ia locul lui Iuda Iscarioteanul, ca martor al învierii lui Hristos (1:22).

2. Urmează efectul uluitor al coborârii Duhului Sfânt, evocat prin relatarea a două minuni (2:1–47 și 3:1–4:4): prima, miraculoasa vorbire în limbi a creștinilor; a doua, vindecarea unui olog din naștere. După realizarea primei minuni, Petru explică mulțimii semnificația ei și ține o predică; ni se dă numărul convertirilor. Astfel, amândouă minunile mărturisesc despre Hristos, dar prima este realizată asupra creștinilor, iar a doua asupra publicului. Prima îndreaptă atenția asupra puterii supranaturale prin care vorbesc creștinii, validându-le astfel mesajul. A doua ilustrează mântuirea pe care o poate da Isus celor ce primesc mesajul.

Până aici, deci, patru istorii grupate în două perechi; acum însă am ajuns la cotitura de la jumătatea secțiunii și aici intervine o schimbare de ton: preoții și căpitanul Templului încearcă să nimicească creștinismul cât este în față. Cu toate acestea, creștinii continuă să facă numeroși convertiți (5:14; 6:7) și să se bucure de respectul celor din popor (5:13), dar acum o fac cu prețul sfidării ordinelor prohibitive date lor de Sanhedrin.

3. Cele patru istorii din a doua jumătate alcătuiesc și ele două perechi. Două din ele se ocupă de împotrivirea Sanhedrinului (4:5–31 și 5:17–42). În amândouă, apostolii sunt prinși, aruncați în temniță și aduși apoi înaintea Sanhedrinului: în prima sunt aduși doi apostoli, Petru și Ioan; în a doua, toți cei doisprezece (vezi 5:29). De fiecare dată, Luca raportează, firește, decizia tribunalului și apoi arată cum reacționează apostolii și comunitatea creștină la amenințările și pedepsele sale.

4. Cele două pasaje rămase, la fel ca celelalte perechi, au o temă comună: fiecare oferă o vedere din interior asupra vieții în comunitatea creștină timpurie din Ierusalim. Prima (4:32–5:16) ne spune cum

creștinii ce posedau proprietăți vindeau din când în când o casă sau un teren și dăruiau banii aceia apostolilor, pentru ajutorarea membrilor nevoiași. Al doilea pasaj (6:1–7) prezintă modul de organizare adoptat de apostoli pentru distribuirea corectă a fondurilor și a proviziilor comune strânse astfel.

Pentru a ajunge la o înțelegere completă și echilibrată a istoriei pe care ne-o prezintă Luca, va trebui să studiem cu atenție atât asemănările, cât mai cu seamă deosebirile dintre aceste perechi de pasaje ce au o temă comună. Totodată, simțul echilibrului lui Luca se vede nu numai din această asociere „formală” a pasajelor, ci și din accentul nepărtinitor pe care selectarea materialului operată de el îl pune asupra celor două teme majore ce străbat în proporție aproape egală prima secțiune: importanța lucrurilor spirituale, de-o parte, și cea a lucrurilor materiale, de cealaltă parte.

Această secțiune a lucrării lui trebuia să acopere Ziua Cincizecimii și spectaculara explozie de energie spirituală declanșată de acel eveniment. Era așadar inevitabil ca Luca să pună un accent puternic și constant asupra lucrurilor spirituale: asupra persoanei, puterii și lucrării Duhului Sfânt, asupra profundelor experiențe spirituale trăite de cei care L-au primit și asupra mărturiei dinamice pentru care au primit putere de la Duhul Sfânt ca să o susțină. La ce nu ne-am fi așteptat neapărat era ca în această secțiune Luca să plaseze un accent aproape egal asupra lucrurilor materiale, asupra hranei și banilor, asupra vânzării și cumpărării, asupra caselor, terenurilor, bunurilor și proprietăților. Din cele opt pasaje ale secțiunii, nu mai puțin de trei sunt în mare parte sau în întregime dedicate acestui subiect.

În 2:43–45, Luca ne spune că unul dintre primele și aparent spontane rezultate ale convertirilor care au urmat după prima predică a lui Petru a fost că „toți cei ce credeau erau împreună la un loc și aveau toate de obște. Își vindeau ogoarele și averile și banii îi împărțeau între toți, după nevoile fiecăruia”. Nemulțumindu-se să relateze doar o singură dată acest fenomen, în 4:32–37 ne dă încă o descriere a lui, aproape cu aceleași cuvinte, dar mai amănunțită, adăugând ca exemplu cazul unui anume Iosif, care „a vândut un ogor pe care-l avea, a adus banii și i-a pus la picioarele apostolilor”.

Acest așa-zis „comunism” dispare din vedere la sfârșitul primei secțiuni și nu-l mai întâlnim deloc în restul cărții. Am putea astfel să tragem

concluzia pripită că a fost doar un efect secundar temporar, dar minor, provocat de entuziasmul neobișnuit din acele zile de început, dar sortit firește să dispară după ce fermentul noului vin avea să se potolească. Și am putea continua să hotărâm că Luca a acordat atât spațiu fenomenului respectiv numai pentru a prezenta o relatare fidelă a ceea ce s-a întâmplat într-adevăr, fără să dorească neapărat să sugereze că fenomenul a avut vreo importanță mare, sau că e o parte esențială a creștinismului, sau că ar fi ceva mai mult decât un detaliu temporar și periferic.

Dar, a ne încumeta să credem așa ceva ar însemna să ignorăm o altă trăsătură foarte semnificativă a relatării lui Luca. În legătură cu această chestiune a hranei și banilor, a vânzării și cumpărării, a caselor, ogoarelor și bunurilor, Luca a optat pentru includerea a trei exemple de incorectitudine flagrantă săvârșită de membri ai cercului creștin timpuriu. Luați aminte la acest catalog extraordinar:

„Omul acesta a dobândit un ogor cu plata nelegiuirii lui, a căzut cu capul în jos, a plesnit în două prin mijloc și i s-au vărsat toate măruntaiele. Lucrul acesta a ajuns așa de cunoscut de toți locuitorii din Ierusalim, încât ogorul acela a fost numit în limba lor „Acheldama”, adică „Ogorul sângelui” (1:18–19).

...un om, numit Anania, a vândut o moșioară, cu nevastă-sa Safira și a oprit o parte din preț, cu știrea nevestei lui; apoi a adus partea cealaltă și a pus-o la picioarele apostolilor. Petru i-a zis: „Anania, pentru ce ți-a umplut Satana inima ca să minți pe Duhul Sfânt și să ascunzi o parte din prețul moșioarei?” – la care Anania a căzut mort și la fel s-a întâmplat mai târziu și cu soția lui (5:1–11).

În zilele acelea... evreii care vorbeau grecește cârteau împotriva evreilor, pentru că văduvele lor erau trecute cu vederea la împărțea ajutoarelor de toate zilele (6:1).

La prima vedere, poate părea ciudat că Luca acordă un loc atât de proeminent scoaterii în evidență a acestor pete urâte ale comunității creștine timpurii. Desigur, peste un moment, studiul ne va dezvălui că Luca relatează aceste atitudini și practici greșite pentru a arăta cât de prompt și de integral au fost ele repudiate de comunitatea creștină. Dar tocmai faptul că relatează pe larg aceste incidente, când ar fi putut să

nu le relateze deloc², este cât se poate de semnificativ și sugerează că, în ochii primilor creștini, alinierea corespunzătoare a atitudinii lor față de posesiunile materiale era un rezultat necesar al credinței adevărate în Isus ca Mesia, un rezultat inevitabil al răspunsului sincer la primirea Duhului Sfânt. Dacă așa stau lucrurile, atunci nu vom ajunge la adevărata înțelegere a esenței creștinismului timpuriu, așa cum îl prezintă Luca, dacă nu acordăm atenția cuvenită simțului său de echilibru și proporție între credința spirituală și experiență, pe de-o parte, și lucrurile materiale, de cealaltă parte.

În fine, înainte să trecem mai departe, o altă trăsătură formală a narațiunii lui Luca ne solicită atenția. Ca al doilea volum al unei lucrări în două volume, cartea Faptelor începe, firește, cu un rezumat al primului volum. Ne va ajuta să observăm cum își construiește Luca rezumatul.

Teofile, în cea dintâi carte a mea, am vorbit despre tot ce a început Isus să facă și să învețe pe oameni, de la început până în ziua în care S-a înălțat la cer, după ce, prin Duhul Sfânt, dăduse poruncile Sale apostolilor, pe care-i alesese (1:1–2).

Rezumatul este surprinzător de scurt: un verset și jumătate și tot ce ne-a spus Luca în primul volum despre nașterea, moartea și învierea Domnului nostru este rezumat până la înălțare, care este și ea inclusă. Nimic nu este izolat pentru o mențiune specială cu excepția unui singur lucru, faptul că este singurul indicându-i importanța. Înainte ca Hristos să fie înălțat, spune Luca, „prin Duhul Sfânt, dăduse poruncile Sale apostolilor, pe care-i alesese”. Evanghelia relatează acele porunci în Luca 24:46–49 și sunt reluate aici printr-o menționare specială, fiindcă, într-un fel, întreaga carte a Faptelor va fi istoria îndeplinirii acestor porunci.

² Este clar că, dacă așa ar fi fost inspirat, Luca ar fi putut relata numirea lui Matia, pentru a lua locul trădătorului Iuda, fără să menționeze că Iuda a folosit câștigul rușinos pentru a cumpăra ogorul și fără să dea amănunte despre moartea lui groznică; ar fi putut vorbi despre atitudinea obișnuită a creștinilor față de posesiunile lor, fără să descrie atât de amănunțit cazul excepțional al lui Anania și al Safirei; și ar fi putut raporta că au fost numiți șapte funcționari pentru a organiza distribuirea corectă a fondurilor și proviziilor comune, fără să facă cunoscut lumii că această numire a fost necesară din cauza discriminării inițiale practicată de un grup de creștini împotriva altuia.

Atunci, din moment ce versetele 1–2a rezumă viața și lucrarea lui Hristos până la înălțare, am putea crede că versetele următoare ar începe noua istorie a ceea ce s-a întâmplat după înălțare. Nu este așa. În loc să meargă înainte, versetul 2b ne duce înapoi la evenimentele și întâmplările dinainte de înălțare. Și când ajungem în sfârșit la capătul acestui prim pasaj (v. 14), ne aflăm nu mai departe de ultimul element de care se ocupă evanghelia: întoarcerea ucenicilor la Ierusalim imediat după înălțare (cf. Luca 24:52–53 și Fapte 1:12–14). Așadar, rezumatul se întoarce la perioada dinaintea învierii și înălțării, pentru a alege anumite trăsături de care trebuie să fim conștienți și pe care trebuie să le înțelegem, dacă vrem să urmărim firul narațiunii ca cititori avizați. Câteva dintre aceste trăsături sunt descrise detaliat în Evanghelie. Luca va presupune că detaliile ne sunt cunoscute: un rezumat ca punct de referință va fi suficient pentru a ni le aminti. Unele trăsături nu au fost menționate anterior și faptul că sunt acum amintite pentru prima oară indică pesemne că au o importanță-cheie pentru înțelegerea cărții. Lor va trebui să le acordăm o atenție deosebită.

La paginile 38–39 avem o schiță a Secțiunii I.

Mișcarea 1

Programul lui Hristos de restaurare a tuturor lucrurilor (1:1–4:4)

Încredințarea misiunii de a mărturisi în toată lumea (1:1–14)

Isus era deci viu! Nu nădăjduim să putem cunoaște uimirea plină de bucurie și venerația ce au urmat acestei descoperiri; dar putem cel puțin să luăm aminte la numeroasele dovezi convingătoare care i-au asigurat pe apostoli de realitatea învierii.

Hristos, primul rod al restaurării ce va veni

Au fost, în primul rând, arătările Domnului, intermitente, dar repetate, de-a lungul unei perioade de nu mai puțin de patruzeci de zile. Nu un incident unic, izolat, ci o succesiune regulată, până ce aceste apariții, care la început au zguduit aproape toate normele pe care le cunoșteau ei, au devenit ceva cât se poate de obișnuit (1:3).

Au urmat apoi demonstrațiile Lui a ceea ce înseamnă să fii o ființă omenească înviată din morți. Apostolii, ca oricine altcineva, desigur, nu mai văzuseră așa ceva și, când Isus a apărut prima dată în mijlocul lor, brusc, în camera de sus, au considerat firesc să creadă că era fantoma Lui (Luca 24:36–39). Și s-au înspăimântat.

Hristos le-a demonstrat atunci că nu era un duh fără trup. Trupul Lui nu mai zăcea în mormânt: se afla înaintea lor. Nicio parte din El nu era moartă! El era într-un tot viu, ca o ființă omenească întreagă. Nu supraviețuise morții: moartea fusese anulată. Trupul care înainte de moartea